

Місце та час вчинення нотаріальних дій

Як правило нотаріальні дії вчиняються у приміщенні державної нотаріальної контори, в державному нотаріальному архіві, у приміщенні, яке є робочим місцем приватного нотаріуса, чи в приміщенні виконкому місцевої ради. Проте існують випадки коли нотаріальні дії можуть вчинятись і поза вказаними приміщеннями, а саме: коли громадяни з поважних причин, якими є хвороба, інвалідність, похилий вік, не можуть особисто з'явитися до нотаріуса чи посадової особи виконкому. Тоді нотаріальна дія вчиняється за місцем їх знаходження. Як свідчить практика, найчастіше така необхідність виникає у випадках посвідчення заповітів, доручень, засвідчення справжності підпису, посвідчення договорів дарування, довічного утримання.

У разі вчинення нотаріальної дії поза приміщенням державної нотаріальної контори чи поза приміщенням роботи приватного нотаріуса або виконкому місцевої ради в посвідчувальному написі та в реєстрі нотаріальних дій записується місце вчинення нотаріальної дії (вдома, в лікарні, на підприємстві тощо) із зазначенням адреси, а також причин, з яких нотаріальну дію вчинено поза вказаними приміщеннями.

З виїздом нотаріуса для вчинення нотаріальної дії поза місцем його роботи заінтересовані особи відшкодовують йому фактичні транспортні витрати.

Відповідно до ст. 41 Закону нотаріальні дії можуть вчинятись будь-яким нотаріусом чи посадовою особою виконавчого комітету сільської, селищної, міської ради народних депутатів на всій території України. Однак деякі з них можуть бути здійснені строго певним нотаріусом, вчинення їх іншими завідомо ставить під сумнів законність нотаріальної дії і, отже, ті наслідки, які воно тягне. Коло таких дій досить чітко окреслено законодавством.

Так, посвідчення угод про відчуження або заставу жилого будинку, квартири, дачі, садового будинку, гаража, земельної ділянки, іншого нерухомого майна провадиться нотаріусом за місцезнаходженням вказаного майна (ст. 55 Закону).

Заходи до охорони спадкового майна приймаються державним нотаріусом за місцем відкриття спадщини (ст. 60 Закону). Про припинення охорони спадкового майна державний нотаріус за місцем відкриття спадщини попередньо сповіщає спадкоємців, а в разі переходу майна за правом спадкування до держави - відповідні фінансові органи (ст. 65 Закону).

Свідоцтво про право на спадщину на майно, що переходить за правом спадкування до спадкоємців або держави, видається державним нотаріусом за місцем відкриття спадщини (ст. 66 Закону).

Свідоцтво про право власності на житловий будинок, квартиру, дачу, садовий будинок, гараж, земельну ділянку та інше нерухоме майно, що становить частку в спільному майні подружжя, видається нотаріусом за місцем його знаходження (ст. 70 Закону).

Свідоцтво про право власності на частку в спільному майні подружжя у разі смерті одного з них видається державним нотаріусом за місцем відкриття спадщини (ст. 71 Закону).

Свідоцтво про придбання жилого будинку з прилюдних торгів видається нотаріусом за місцезнаходженням будинку (ст. 72 Закону).

Заборона відчуження житлового будинку, квартири, дачі, садового будинку, гаража, іншого нерухомого майна накладається за місцезнаходженням цього майна (ст. 73 Закону).

Прийняття нотаріусом в депозит грошових сум і цінних паперів провадиться за місцем виконання зобов'язання (ст. 85 Закону).

Прийняття чеків для пред'явлення до платежу і посвідчення несплати чеків здійснюється нотаріусом за місцем знаходження платника (ст. 93 закону).

У ряді випадків місце вчинення нотаріальної дії визначається міжнародними договорами України (ст. 103 Закону).

Якщо певному нотаріальну дію в силу правил про місце вчинення нотаріальних дій не може бути скоєно даними нотаріусом, останній відмовляє в його скоєнні на підставі ч. 2 ст. 49 Закону і роз'яснює при цьому, куди необхідно звернутися.

Відповідно до ч. 2 ст. 41 Закону нотаріальні дії вчиняються:

- У приміщенні державної нотаріальної контори;
- У державному нотаріальному архіві;
- У приміщенні, що є робочим місцем приватного нотаріуса;
- У приміщенні виконавчого комітету сільської, селищної, міської ради народних депутатів.

В окремих випадках, якщо громадянин не може з'явитися в зазначене приміщення, а також якщо цього вимагають особливості угоди, нотаріальні дії можуть бути вчинені поза вказаними приміщеннями. Тут задовольняються передусім інтереси громадян, які не можуть з хвороби, інвалідності або з інших поважних причин прибути до державної нотаріальної контори, до приватного нотаріуса або у виконком. Закон не встановлює докладного конкретного переліку цих причин. Практично дана норма застосовується досить широко при вчиненні таких нотаріальних дій, як посвідчення заповітів, довіреностей, засвідчення справжності підписів та ін Державне мито при цьому стягується у розмірі встановлених ставок за відповідні дії, крім цього сплачуються фактичні витрати, пов'язані з виїздом для вчинення нотаріальних дій .

Якщо нотаріальна дія вчиняється поза приміщенням державної нотаріальної контори чи поза приміщенням, що є робочим місцем приватного нотаріуса, у посвідчувальному написі і в реєстрі нотаріальних дій обов'язково Записується місце вчинення нотаріальної дії (на дому, в лікарні, на підприємстві, установі, організації і т. д .) з позначенням адреси, а також причин, з яких нотаріальна дія було скоєно поза вказаними приміщеннями.

Що стосується правил про час вчинення нотаріальних дій, то ст. 42 Закону закріплює, що нотаріальні дії вчиняються після їх оплата в день подачі всіх необхідних документів. Ця стаття є однією з найважливіших гарантій, спрямованих на своєчасне вчинення нотаріальних дій та на охорону прав громадян та юридичних осіб, що звертаються до нотаріуса.

Якщо нотаріус встановлює, що не всі документи представлені або не сплачене державне мито, він пропонує зацікавленій особі представити відсутні документи або сплатити держмито. До усунення зазначених недоліків нотаріальну дію не звершується.

Для вчинення певних нотаріальних дій законодавством передбачені спеціальні терміни, які повинні дотримуватися як особи, які звертаються за вчиненням нотаріальних дій, так і посадові особи, їх вчиняють. Наприклад, ст. 561 ЦК України передбачено, що свідоцтво про право на спадщину видається після закінчення шести місяців з дня відкриття спадщини.

У деяких випадках вчинення нотаріальної дії може бути відкладено або призупинено.

Відкладення означає перенесення вчинення нотаріальної дії на більш пізній термін. (Ч. 2 ст. 42 Закону). Як правило, цей термін не може перевищувати одного місяця. Більш короткий термін - не більше 10 днів - встановлюється у випадках, коли є заява зацікавленої особи, яке свідчить про бажання останнього звернутися до суду для оспорювання права або факту, про посвідчення якого просить інша зацікавлена ??особа. Протягом цього терміну зацікавлена ??особа повинна реалізувати своє право на звернення до суду, бо тривала невизначеність у відносинах може істотно обмежити права інших осіб.

Крім підстав, зазначених у ст. 42 Закону, Інструкція про порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України (далі - Інструкція) 68 в п. 31 передбачає додаткові підстави для відкладення. Так, якщо у нотаріуса або іншої посадової особи, яка вчиняє нотаріальні дії, є підстави припускати що хто-небудь з учасників угоди внаслідок душевної хвороби або недоумства не може розуміти значення своїх дій або керувати ними, а відомостей про визнання такого громадянина недієздатним ще немає, нотаріус відкладає посвідчення угоди і з'ясовує, чи не було винесено судом рішення про визнання громадянина недієздатним.

Аналогічним чином слід вчинити і в тому випадку, якщо виникає припущення, що учасник угоди внаслідок зловживання спиртними напоями або наркотичними речовинами ставить сім'ю у важке матеріальне становище, у зв'язку з чим необхідно з'ясувати, чи не виносилося судом рішення про визнання його обмежено дієздатним. Якщо такого рішення не є, нотаріус в необхідних випадках повідомляє про своє припущення осіб, які відповідно до ст. 256 ЦПК можуть звернутися до суду із заявою про визнання громадянина недієздатним або обмежено дієздатним.

Відповідно до ч. 5 ст. 42 Закону у разі отримання від суду повідомлення про надходження заяви зацікавленої особи, яка оспорує право або факт, про посвідчення якого просить інша зацікавлена ??особа, вчинення нотаріальної дії зупиняється до вирішення справи судом. Призупинення означає, що вчинення нотаріальної дії припиняється у зв'язку з виникненням обставин, які перешкоджають виконанню нотаріальних функцій, до усунення цих обставин. Дане положення ґрунтується на тому, що нотаріат є органом, що засвідчує угоди, які ні з якого боку не повинні викликати сумніви. Всяке сумнів, яке при цьому може виникнути, має бути усунуто. Якщо ж у судовому органі є справу позовної або особливого виробництва, від якого залежить визнання певного права або факту, то нотаріус не має права вчинити нотаріальну дію, поки справа не буде розглянута і рішення не вступить в законну силу.